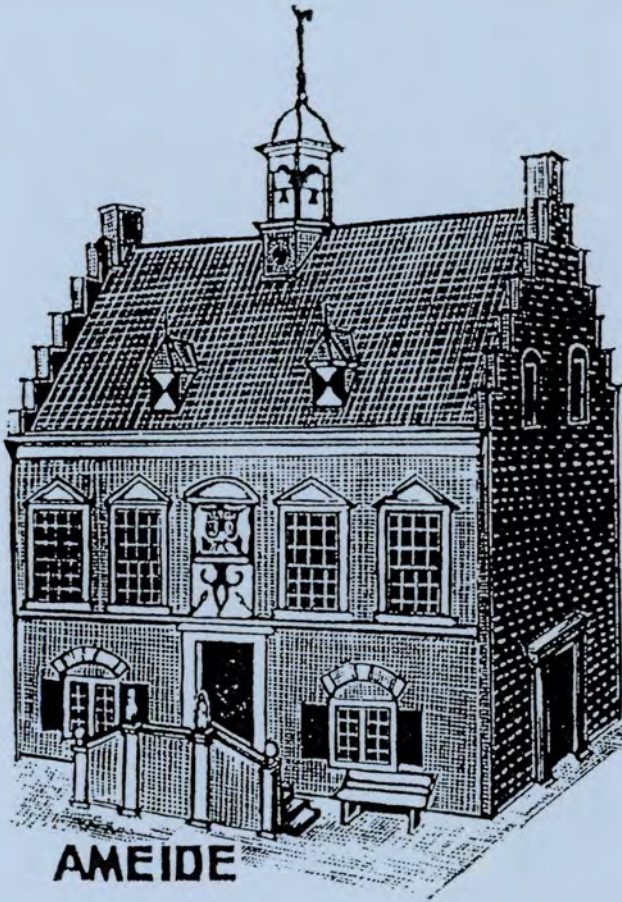

*Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven*

Jaargang 9
nr. 1

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
AMEIDE en TIENHOVEN

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EA Ameide, ☎ 601369
Secretaris	P. Will, Hazelaarlaan 21, 4233 HN Ameide, ☎ 602535
2e secretaris	R.G. Smith, Nieuwstraat 1, 4233 EE Ameide, ☎ 602127
Penningmeester	H. de Haan, Hoepmakersstraat 12, 4233 GM Ameide, ☎ 602123
2e penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adfunct	A.M. den Oudsten, Kerkweg 29, 4235 VT Tienhoven, ☎ 601249
Lid	M. de Bruin, Prinsengracht 63, 4233 EV Ameide, ☎ 601423
Lid	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Lid	C. den Oudsten, Hogewaard 12, 4235 VS Tienhoven, ☎ 601966

CORRESPONDENTIEADRES

P. Will

EXCURSIES

A.M. den Oudsten

REDACTIEADRES KWARTJAALBLAD

J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt fl 25,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

INHOUDSOPGAVE NIEUWSBLAD 1998 n° 1:

INHOUD

INHOUDSOPGAVE EN WOORD VOORAF
 AGENDA VOOR DE JAARVERGADERING
 VERSLAG VAN DE VORIGE JAARVERGADERING
 HET JAAROVERZICHT
 HET JAARVERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER
 AVONDEN OVER RESP. HERALDIEK EN TEGELS
 DRS. J.P. VEERMAN: DE FRANSE AANVAL OP AMEIDE 1
 DRS. CHR. WILL: DE MOLENS BIJ AMEIDE SLUIS 1
 TWEE KIEZERSLIJSTEN UIT 1849
 EEN BIJBELBLAD UIT HET VUUR GERED
 DRS. P. VAN TOOR: BESPREKING BOEK VAN VERHAGEN
 OPROEP VOOR TENTOONSTELLINGSSPULLETJES
 BRIEVEN AAN DE TOEKOMST

WOORD VOORAF

Als te doen gebruikelijk vindt u in het eerste nummer van enig jaar de 'jaarstukken', namelijk de notulen van de vergadering van - en het financiële verslag over het verleden jaar, alsmede de uitnodiging voor de komende ledenvergadering in april, zo ook in dit eerste Nieuwsblad van 1998.

Geheel in de lijn van de traditie neemt het bestuur nu ook weer de gelegenheid te baat de leden te attenderen op het belang van deze vergaderingen, die bij uitstek de mogelijkheid zijn om wederzijdse wensen en opmerkingen te ventileren. Anders gezegd, het is weer tijd om weer eens interactief met elkaar bezig te zijn! Komt u allen!

Het was ons lid, de heer J.P. Veerman, die ons in het najaar van 1997 verrastte met een uitgebreid artikel over de Franse inval van 1672, vorig jaar precies 325 jaar geleden. Helaas heeft het bestuur dit artikel toen niet kunnen plaatsen wegens de artikelen over de 'grote branden'. De Nieuwsblad zou te dik worden...

We nemen, met excuses aan de heer Veerman, nu ongeveer de helft van zijn artikel in dit nummer over. Het tweede deel van dit artikel kunt u in juni 1998 tegemoet zien.

Tenslotte danken wij bij de ingang van dit nieuwe nummer de firma Woudenberg, die ons de vorige acht jaargangen bijzonder van dienst zijn geweest bij het drukken van ons Nieuwsblad.

U I T N O D I G I N G

U bent van harte welkom op de JAARVERGADERING, die gehouden zal worden op woensdag 15 april 1998 a.s. in het oude STADHUIS van Ameide. Aanvang ACHT UUR.

Na het huishoudelijke gedeelte vertoont dhr. Jan den Oudsten, uit zijn rijke verzameling dia's een stel opnamen van antiek. Ameide-Tienhoven en eveneens jongere natuuropnamen uit de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Op de A G E N D A staat:

- 1- Opening door de voorzitter, de heer G. Streefkerk
- 2- Notulen van de vorige ledenvergadering d.d. 28 april 1997
- 3- Ingekomen stukken, waaronder:
 - Antieke papieren over Ameide en Tienhoven; geschonken boekwerken over de geschiedenis van het land van en over de Brederodes.
 - Verder enkele afleveringen van tijdschriften van naburige Historische Verenigingen.
- Eventuele mededelingen
 - 4- Bespreking ter goedkeuring van het Jaarverslag 1997 - 1998
 - 5- Vaststelling van de jaarrekening van de penningmeester en de bevindingen van de kascontrolecommissie Vaststellen contributie 1998
 - 6- De benoeming van een nieuw lid der kascontrole
 - 7- Een korte beschouwing over de a.s. activiteiten
 - 8- Bestuursverkiezing. Volgens het rooster zijn aftredend mevr. M. de Bruin en dhr. J. Laroo. Beiden zijn herkiesbaar, maar de eerste ziet hiervan af. Voor de vacature M. de Bruin is door het bestuur dhr. C.J. Neels voorgedragen. De leden zijn statutair gerechtigd namen van tegenkandidaten in te dienen. Deze moeten uiterlijk 10 april a.s. schriftelijk en door 7 leden ondertekend bij het secretariaat ingeleverd zijn. Tevens dienen deze kandidaten vooraf schriftelijk verklaard te hebben dat zij een eventuele benoeming aanvaarden.
 - 9- Rondvraag
 - 10- Pauze
 - 11- De dia-vertoning, monumentaal en puur mini(n)atuur
 - 12- Sluiting

Het bestuur hoopt dat zoveel mogelijk leden deze vergadering bezoeken om zich te laten informeren over het beleid, en op die manier blijf geven van hun betrokkenheid bij "het opsporen van de kentekens der geslede oudtheit", om Vondel te citeren.

P.S. Brengt u dit Nieuwsblad mee, dan kunt u meepraten en het besprokene gemakkelijker volgen.

TOT ZIENS EN TOT WEDERHORENS OP 15 APRIL !

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING GEHOUDEN OP 28 APRIL 1997

- 1- Er zijn acht bestuursleden en ongeveer twintig leden aanwezig, als de heer G. Streefkerk in zijn kwaliteit als voorzitter allen hartelijk welkom heet, in het bijzonder dhr. A. Kool, bestuurslid van de Stichting 'de Overkant'.
- 2- Vervolgens passeren de notulen van de Jaarvergadering van 18 april 1996 de revue, die ongewijzigd worden goedgekeurd.
- 3- Dan gaan n.a.v. het agendapunt: Ingekomen Stukken, enige afleveringen van tijdschriften over tafel, die we regelmatig ontvangen en in leesmappen onder de bestuursleden circuleren. Het bestuur is echter van mening dat deze bladen en eventuele aanwinsten ruimere verspreiding behoren te krijgen.
- 4- Daarna wordt het jaarverslag van de secretaris aan de orde gesteld en ongewijzigd akkoord bevonden en vastgesteld.
- 5- Evenmin ontmoet het financieel verslag enige tegenspraak. Na een opmerking over de hoogte van de contributie is deze eveneens akkoord bevonden en vastgesteld. De kascommissieleden C. van Toor en H. Manschot bevinden de boeken in goede orde, zodat de penningmeester décharge verleend kan worden.
- 6- De nieuwe kascommissie wordt bemand door de heren H. Manschot, J. van Delsen en als reserve A. van der Grijn. De contributie blijft gehandhaafd op f 25,— per lid per jaar. Bij de agendapunten 7 en 8 krijgt de tweede voorzitter, de heer A.M. den Oudsten de leiding.
- 7- Deze doet als excursie- en avondenplanner mededeling over de te verwachten activiteiten.
- 8- Bij acclamatie worden herbenoemd de aftredende bestuursleden: mevr. R.G. Smith en de heren C. den Oudsten en G. Streefkerk. Wel deelt laatstgenoemde mee dat hij zich het recht voorbehoudt om eventueel tussentijds terug te treden.
- 9- Bij de Rondvraag informeert dhr. Kr van der Grijn naar de mogelijkheid eens een oorlogsherinnering, bijv. een steen aan te brengen, dit in navolging van Lexmond. De vrz. acht dit in de eerste plaats een zaak van de gehele gemeenschap en verzoekt hem dit eerst eens bij de gemeente aanhangig te maken. - Dhr. J. den Oudsten wijst op het belang van 'De Haoneker'te Hoornaar voor onze Vereniging. - Dhr. P. Versluis is van mening dat de plastic kast om de pomp op De Dam in feite een aanfluiting is.
- 10- Na de pauze voert dhr. A. Kool de aanwezigen aan de hand van een diaserie mee naar de werf waar ons pontje duchtig onderhanden is genomen, en hoe de bouw van de steigers in zijn werk is gegaan en hoe het bootje met vereende krachten in de vaart is gekomen.
- 11- Bij de sluiting dankt de voorzitter alle aanwezigen voor hun komst en hun inbreng en in het bijzonder dhr. A. Kool, en merkt hij op dat we als Hist. Ver. best een beetje trots mogen zijn op het welslagen van dit project, waaraan de Vereniging mede een eerste aanzet heeft gegeven.

DE ACTIVITEITEN VAN HET VERSTREKEN JAAR (agendapunt 4)

WAT DE AVONDEN BETREFT:

Vijf zijn er geweest:

- op 28/4 de jaarvergadering met dia-vertoning door Anton Kool over het nog kersverse voetveer Ameide - Salmsteke.
- op 15/10 heeft mevr. Mosterd ons een indruk gegeven van de historische stad Delft, waarheen de tocht zou voeren.
- op 20/11 voerde Drs. M. van der Hoeven ons in gedachten terug naar de Franse tijd en met name naar Waterloo, waar kroonprins Willem prominent de degens kruiste.
- op 21/1 bleek bijna zonder uitzondering elke aanwezige wel een familiewapen te hebben. Dhr. Scheers hield een boeiend exposé over geschiedenis en waarde van de heraldiek.
- op 5/3 was de tegelavond: bijzonder leerzaam en op onderhoudende wijze sprak dhr. Bolwerk over de historie, de functie en de waarde van de kunststukjes.

WAT OVERIGE SAMENSCHOLINGEN BETREFT:

- Op 7 juni was de fietstocht naar IJsselstein. De deelnemersploeg heeft wel slag moeten leveren, niet tegen de 'Apenluiers', maar tegen de slagregens en de twee fietsbanden, die op de terugweg 't vertikten wind vast te houden. Heeft het zin deze tocht nog eens te herhalen, omdat ook de rondwandeling halverwege gestaakt moest worden?
- Verder was de Historische Vereniging gastvrouw op het Stadhuis tijdens de Monumentendag (13 september), waarbij een aantal panelen van de brandexpositie opnieuw opgesteld stonden zowel onderin het Stadhuis als in de Hervormde kerk.
- Op de Paardenmarkt van 9 oktober was de club traditioneel weer present met de kraam vol prenten, puzzels, boeken en het raadspel, wat altijd weer voor veel aanloop zorgt.

WAT HET BESTUUR BETREFT:

- Ja, het bestuur heeft o.a. de handen vol gehad, m.n. met het organiseren van de Brandtentoonstelling in samenwerking met de lokale Vrijwillige Brandweer. De expositie is gehouden in 'Open Vensters en was open van 30 mei t/m 10 juni.
- Er zijn 8 bestuursvergaderingen gehouden, resp. op 22/5; 19/6; 10/7; 18/9; 30/10; 27/11 '97 en op 15/1, 16/3 in 1998.
- We hebben ondermeer correspondentie gevoerd met het Hoog- heemraadschap over het Stoomgemaal op de Boezemkade en over het behoud van het tegelplateau in het gemaaltje bij de Stijve Molen, dat dreigde gesloopt te worden, wat inmiddels is geschied.
- Onze twee afgevaardigden hebben de vergaderingen van de HOA (= Historisch Overleg Alblasterwaard) op 6/10 en 26/3 bijgewoond.
- U herinnert zich van het vorige jaarverslag, waarin we melding maakten van het watertorenengidsen-bezoek op 25 maart 1997? Dit seizoen heeft het bestuur een tegenbezoek gebracht en wel op 8 november; wij hebben met z'n zevenen het Utrechts Watertorenmuseum bezichtigd. Beslist ook voor onze leden is dit een bezoek en kijk waard.
- Sedert april vorig jaar zijn er besprekingen gevoerd o.l.v. burgemeester Den Breejen om te komen tot een koepelorganiisa tie Historische Vereniging Zederik. Op 10 maart jl. is het resultaat geweest dat er opgericht is een Historische Overleggroep Zederik.

- Dhr. A. M. den Oudsten is als gastspreker op een voorlichtingsavond oprichting Hist. Ver. Meerkerk geweest. Er zijn eveneens plannen in Lexmond om zover te komen.
- Enkele bestuursleden woonden op 18 maart jl. de bijeenkomst bij in 'De Til' waar vertegenwoordigers van Provinciale Staten Z.H. presenteerden het ontwerp: Behoud cultuurhistorisch bezit, d.i. archeologische, landschappelijke en bouwkundige structuren in de Waard en de Vijfheerenlanden,

DE WERKGROEPEN:

- Op verzoek is ons lid Leen Stolk nog steeds bezig het dijklandschap op de foto te zetten in de vier seizoenen, alvorens de dijkverzwaarders de 'schup' in dit schone stuk natuurschoon steken.
- De redactie van ons Nieuwsblad heeft gezorgd voor vier afleveringen - waaronder een dubbeldikke in de vorm van het Brandblad - Wel blijft een brandende vraag: de club kon best wat meer kopij van leden en hulp gebruiken.
- Een afvaardiging heeft op de Jaarvergadering van de Bouw- en Houtbond afd. van het C.N.V. op 20 /2 een deel van de avond verzorgd door een reeks dia's te vertonen met toelichting.
- Thans is een kleine commissie alreeds druk doende de voorbereidingen te treffen voor de volgende tentoonstelling; zie verder het artikeltje daarover in dit blad.
- Op verzoek van de gemeente Zederik heeft de Vereniging een opschrift in dichtvorm geleverd dat in brons is aangebracht bij het beeld van 'de kersenplukker'.
- Vrij regelmatig nemen op vrijdagmorgens scharrelen wat broedse leden een beetje rond in het Zederiks archief of dat van de Hervormde kerk voorzover plaatselijk nog aanwezig. Zij hopen nog eens een ei te leggen, de wil is er wel, maar de tijd is zo gulzig; het moet bevatten de plaatselijke kerkgeschiedenis en zo mogelijk wat van het onderwijs navenant in vroeger eeuwen.

WAT WE AANSCHAFTEN OF ONTVINGEN:

Een stel oude papieren over de historie van Ameide en Vianen, aangekocht in een gerenommeerd antiquariaat te Haarlem.

Aangeschaft hebben we twee boekwerken van de auteur W. van Zijderveld te Lexmond: 'Schouwen en aken' en zijn:

'In Lexmond gebeurde niets...'

Verder ontvingen we diverse boeken, o.a. vier stuks waardevolle h historische werken va dhr. G. A. Verduin, fotomateriaal notulenboeken van 'Dorcas, dia's van Tienhovens veer en kerk.

EINDOVERWEGING:

Het aantal leden bedraagt om en nabij de 150.

Ten slotte mag gezegd worden dat het opnieuw in de afgelopen periode een genoeg was om al het werk te mogen en te kunnen doen, maar ietwat meer menskracht en middelen zou geen kwaad kunnen. Hela, gij vrienden en vriendinnen, bedenkt dat meer handen lichter werk maken! Ach, er blijft altijd wat te wensen over: het bestuur heeft er echt behoefte aan ieder te danken die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan het welslagen van dit verenigingsjaar.

Beginbalans
per 01 januari 1997

Bank, lopende rekening	4.766,70	Vermogen	20.230,90
Rendement-rekening	15.271,55		
In kas	192,65		
	-----		-----
	20.230,90		20.230,90
	=====		=====

Resultatenrekening
1997

	Ontvangsten	Uitgaven
Rente	493,16	
Contributie	3.450,--	
Verenigingsuitgaven	606,85	
Gastenbijdrage	5,--	
Vergoeding schoonmaak	1.348,66	
Abonnementen		273,81
Presentatie		196,34
Schoonmaakkosten stadhuis		1.268,75
Huur+consumpties		476,90
Honoraria		1.012,--
Drukwerk + papier		1.080,02
Budget 2e penningm.		738,35
Tentoonstelling Brand		1.089,35
Acceptgiro's		197,40
Aanschaf goederen		880,55
Nadelig saldo 1997	1.309,80	
	-----	-----
	7.213,47	7.213,47
	=====	=====

Eindbalans
per 31 december 1997

Bank, lopende rekening	2.460,78	Vermogen	18.921,10
Rendement-rekening	15.749,47		
In Kas	710,85		
	-----		-----
	18.921,10		18.921,10
	=====		=====

VAN HERADIEK EN KERAMIEK

Twee avonden zijn sinds de vorige aflevering belegd; te weten op 21 januari ging het over Wapenkunde en op 5 maart over Siertegels. Het was geen gekletter – wel veel fraais was er te zien en te horen – daar waren de wapens te kostbaar en de tegels te breekbaar voor.

Dhr. Scheers uit Alphen a/d Rijn heeft in de bijeenkomst in 'Het Spant' eerst uit de doeken gedaan het vanwaar, het waarop, het hoe en wat van wapens. Men vond die sedert de Middeleeuwen en vervolgens niet alleen op schilden, helmen en als onderscheidingsteken op allerhand uniformen, maar ook bij familie- en gemeentewapens, vaandels en vlaggen, op (post)- zegels, gevel- en edelstenen. Zelfs kommen, etens- en uithangsborden waren gesierd met afbeeldingen vol symboliek, terwijl de kleuren hun eigen verhaal vertelden.

Ontdekkend was dat niet enkel de edelen zich sierden met die tekens, maar dat vrijwel alle boeren, burgers, buitenluitenlui en zelfs alle aanwezigen warempel een wapen voerden. Deze wijsheid was te vinden in de twee vademecums die de inleider had meege-
torst. Na de pauze moest eenieder zijn achternaam spellen, waarop deze deskundige opsloeg het: '*Handboek der Wapenkunde*' ooit samengesteld door J.B. Rietstap (1957, vierde druk)... en jawel, hoor. Absenten hebben wat gemist; trots als een pauw trokken de Spantgangers huiswaarts. Wil zo'n afwezig iemand alsnog aan de weet komen wat zijn /haar voorouders in hun schild voerden, dan spoede die zich met familiegegevens naar onze voorzitter, die deze doorstuurt naar het adres van genoemde heraldiek-kenner bij uitstek.

Dhr. P. Bolwerk, directeur van het Tegelmuseum in Otterlo heeft in ons oude Stadhuis met verve verteld bij zijn schitterende diaserie over de geschiedenis van de kleitegel, de grondstoffen, de makelij, de motieven, de kleuren en de functie. Leuk was o.a. te vernemen dat het formaat meestal 13 bij 13 cm bedroeg: het gemakkelijkst om te han(d)teren. De oudste tichels stammen uit Egypte en de productie ervan is na de opbloei van de Islam vanuit het Midden-Oosten via Spanje in de Zuidelijke Nederlanden en later noordelijker geporteerd. Aanvankelijk was deze keramiek vooral bedoeld als vloerbedekking, daarna meer als wandbekleding, bijvoorbeeld als plint, als betegeling van trappenhuizen, gangen, toiletten, kelders en schouwen. Het aantal tegelfabrieken is sedert de zeventiende eeuw sterk gedaald; alleen Makkum, Utrecht en Delft kennen nog tichelbakkers; onder Chinese invloed is het kleurige geleidelijk tot blauw beperkt.

Na de koffie heeft de gastspreker de tegels en tableaux, in groten getale door de leden en belangstellenden aangevoerd, besproken en op ouderdom en waarde getest, wat best wat verrassende vondsten en uitkomsten opleverde.

Conclusie: een bijzonder geslaagde en druk bezochte avond, die waardevolle informatie en geschatte prijzen opleverde, wie weet!

DE FRANSE AANVAL OP AMEIDE

Het schoone Dorp *Ameide* moest met zijn puyn-hoop mede besuyren de opgevatte boosheyt der Franschen, want deselve op den 26. *November* om 4. uyren in den morgenstond, met meer als 800. man te voet en 200. te paard onder 150. Officiers, het Retrenchement, dat op den Dijk by de Sluys van takke-bosschen 6. a 7. voeten hoog, sonder Flanquen, Grachten en Borst-weeringen, en van achteren ongeslooten opgeworpen, en voor alleen met pallissaden beset was, over den hoogen Dijk, en door een nauwen binnen-weg furieuselijk quamen attaqueeren, werdende geleyt door 4. soldaten, die van desen post gedeferteert waren, en den Vyand de slechte constitutie van de fortificatie en besettinge hadden bekend gemaakt, als dat het heele Regiment, dat hier onder den Colonnell *Bamphielt* post hielt, met de Mariniers van den Zee-Capiteyn *Brakel*, die voor een derde part met Morgen-sterren, voor een derde part met bijlen en halve-pieken, en voor 't resterende derde part met Inaphanen gearmeert waren, niet sterker was als 300. soldaten en 13. of 14. Officieren, onder dewelke groote siekte, ellende en alle disordre de overhand hadde, so dat sy niet geschroomt hadden opentlijk uyt te seggen, dat sy liever wilden vallen in handen van de Fransche, om daar minder miserabel te leven, als hier in alle de ellenden meer miserabel te sterven, en dat sy op 't aankomen van den Vyand haare wapens liever wilden neder-snijten, als vechten, gelijk sy ook na eenig resistentie deden, salveerende sich elk om 't seerste met de vlucht te rug over den hoogen dijk, als de Vyand door de voorsz. Deferteurs om de pallissaden heen, tot aan de knyen door 't water, binnen het Retrenchement wierde geleyt, daar hy 't Quartier van den Colonnell *Bamphielt* aanstonts uytplonderde, en in koolen sette, en so voorts op 't Dorp *Ameide* aandrong.

Uitvoeriger nog en met meer saillante bijzonderheden over het lot van Ameide en de lotgevallen van desselfs burgers treffen we aan in 't

TONEEL DES OORLOGS, *opgerecht in de Vereenigde-Nederlanden door de wapenen van de koningen van Frankryk en Engeland, Keulschen en Munsterschen bisschoppen tegen de Staten der Vereenigde-Nederlanden*, door Lambert van den Bosch, Amsterdam bij Jacob van Meurs en Johannes van Someren, (1667, 4°)

(Het genoemde jaartal zal 1675 moeten zijn)

De schrijver Lambert van den Bosch had eerder in Dordrecht zijn werkzaamheden gehad, maar fungeerde later als rector van de Latijnse school te Vianen. Het is niet zo heel ver gezocht te veronderstellen, gezien ook de levendigheid van de verteltrant, dat hij ter plaatse destijds mensen heeft ondervraagd over de rampzalige gebeurtenissen te Ameide en lijkt het ook wel of hij een verslag heeft gekregen van dominee Jonkhout prominent in het verhaal naar voren komt. En niet zonder reden naar nog zal blijken. Ds. Edmundus Jonkhout, de opvolger van ds. Eduarius Auricanus interesseert ons omdat hij in 1672 de Fransen ervan wist te weerhouden de kerk van Ameide in brand te steken. Deze predikant stierf in 1682. Zijn uitvoerige testament is ons bekend uit het archief van Meerkerk. In december 1664 werd zijn dochter Lucretia gedoopt, wier moeder Aertgen Sluysker heette. Getuigen daarbij waren Lucretia Wijntges, weduwe van wijlen de heer Gerrit Sluysker, in zijn leven Schout ende Muntmeester tot Harderwijk en Johan Snoeck, Burgemeester der Stede Ameide. Men zou hopen dat ds. Jonkhout zijn belevenissen zou hebben vastgelegd. Daarvan is tot dusverre helaas niets gebleken. Maar gelukkig heeft Lambert van den Bosch in het "Tooneel des Oorlogs", zich uitvoerig van die taak gekweten.

Bij de beroving door plunderende soldaten brengen ds. Jonkhout zijn vrouw en kinderen er te nauwernood het leven van af. Toen evenwel "enigen de kerk en andere huizen beneden Dams met stroo in den brant wilden steken, heeft op het versoek van den Predikant soodanige order gesteld met behulp van een onrooms Capiteyn, korts daaraan binnen Vianen overlede, dat sulcks niet geschiedde. In voegen de kerk met andere huysen benedendams behouden gebleven zijn".

Dit zou kunnen betekenen dat ook het huis van Adriaan Cornelisz Veerman gespaard bleef, immers dat lag zo we gezien hebben¹, "binnen der stede benedendams opstreckende voor van de oude haven off oostwaarts op tot aan de grafte". Is hij soms vlak nadien met zijn gezin naar elders vertrokken, of was dit soms al voor 1672 gebeurd? Hoe het ook zij, in beide gevallen wordt het zoeken om hen terug te vinden als het zoeken van een naald in de archief-hooibergen.

Op Leendert Adriaansz de Veerman¹, jonkman van Ameide, die in 1679 te Jaarsveld trouwde, zal al het volgende diepe indruk hebben gemaakt. Was hij het misschien die met zijn zus Gougje kan hebben rondgezworven? Die vraag blijft helaas onbeantwoord. Hoort wat er alles te boekgesteld is in het 'Tooneel des Oorlogs' door Lambert van den Bosch als journalist:

1. Zie over het rond 1672 vermiste gezin van Adriaen Cornelisz Veerman eerder het Nieuwblad Hist. Ver. Ameide en Tienhoven, sept 1996

Op de 26. van November ouden stijl zijn des middags 1000 mannen uyt Uytrecht na Vianen getrokken; daar sich eenige dragonders uyt Kuylenburg by-voegden. Dese zijn des avonts na het schoone Dorp Ameyde, den heer van Brederode toebehorende, getrokken.

Aldaer was op de sluis een retrenchement of afsnijdinge opgeworpen, en dat met palissaden beset, in hetwelk de Colonel Bamphield met zijn volk de wacht hadden. Sy kwamen des morgens ten vijf uren in een groote duysternisse aan de post: alwaer Bamphield met den Luytenant Colonel Verken sich ter weer stelden, doende eenige chargien uyt de beschantsinge op den vyant; gelijk de Franschen ook op hen deden, onder het gedurig werpen van hantgranaten door hunne granadiers. De Commandant daer op beval het huys van den Sluyswachter Jan Adriaansz Verhoef in de brant te steken; op welk licht de vyant soo verre is gevordert, datse wel haast meester van die post geworden zijn; :trekkende met vliegende vaandelen de schants

in.

Hierop vielense met een schrikkelijk geroep van tue, tue Ameyde in: vallende terstont aan het plonderen, branden, slaan en dooden; al verwoestende en wechnemende dat sy beheerschen konden; dewijl de besettelingen schandelijck yder sijns weegs de vlucht namen.

De besondere voorvallen die ons hieromtrent voorgekomen zijn, willen wy den Leser niet onthouden. Onder allen heeft mede de Predicant Edmundus Jonkhout moeten aanhouden. In het huys van dese Predicant vielen vooreerst twee van de vyanden roepende en tierende als gevleesde duyvels alsse waren. Sy vatten den Predicant ten eersten met den eenen hant in den krop, en dreigden hem met de andere, gewapent met een enterbijl, den kop te kloven, onder het gedurig roepen van: tue tue allons allons gelte gelte: waarop de benauwde man in zijn zak schoot en hen toereykte al dat hij by hem hadde: dit nam de eene aan, zijnde soo veel hy vatten konde; en vreesende dat het hem ontjaagt sou worden, dede de deur van binnen toe, oversag sijn schat aen de kaers, die op de vloer stond: en vindende daar onder anderen een silverenzegel, met een signet aan wederzyde met een silvere keting, seyde bon bon, en stak sijn schat met eenen in syn sak. Daar op pakte hy des Predicanten vrou aan, die aan sijn zijde stond; sittende de dienstmaagt met het jongste kint op haren schoot, terwijl de twee andere kinderen in een slaapbank achter de Predicant vast bitterlijk schreiden. Sa Madam seyde sy, doone de l'argent, de gelte: het welke sy hem mede gaf; maar onder het geven sag de schelm een gouden hoep aan haar vinger blinken, daar hij terstond na greep; maar de vrouwe de hant toenijpende, riep: Man mijn ring; de ring soo wel als de andere goederen, antwoorde de goede heer daarop, hooren ons nu niet meer toe; geef, geef, ik vreesse voor een erger: hetwelke sy niet gaerne willende doen, kreeg daarover een deel ysselijke kinnebakslagen; en den schelm dreygde voorts den vinger met syn enterbijl te sullen afhouden: waardoor sy verschrickt, met grootte verbaastheyd riep, hou daar schelm, sult ghy een swangere vrou soo slaan.

De andere, zijnde een Fransche dragonder, in het root gekleed, hebbende een langen muts met een rooden quast over syn rug ahangende, was ondertusschen in de grootte koocken besig met des Predikantse Japosen rok aan te trekken, en syn mantel daar over te hangen: hetwelk de eerste gewaarwordende, liep met een furie na binnen en begost met syn enterbijl de deur van de kas in stukken te hakken, hetwelk des Predicants vrouwe siende, deedse met de sleutel de kas open: de schelmen siende aan de eene zijde een geltkasje begonden hetselve met grooten haast aan stukken te slaan maar alsoose daar niet in vonden, zijnde de volgels gevlogen, begostense schrikkelijk te vloeken en te foeteren; en vielen met enige andere, die vast de voordeur inquamen, weder op een nieu aan het plonderen, soo dat de Predicant, siende geduriglijk dese nieuwe aankomen, een besluit nam, met sijn vrou en kinderen het huys te verlaten en ten besten te geven. Wanneer sij buyten de deur op het kerkhof quamen, sagen sij Ameyde in den lichten brant. Hij daar op begaf sich by enige Fransche Officieren, die op straat bij malkanderen stonden, en versocht in het Latijn van de selve protectie voor sijn huysgesinde, het welke hem een van de selve toeseyde met dese woorden: Bene est, Domine tibi non fiet male: het is wel Domine u sal geen quaat geschieden; ubi est uxor tua, waar is uw vrou; veniat hic laatse hier komen, maar de vrouwe was het ondertusschen door het water met de kinderen en de meyt na Noordeloos ontkomen; en de Predicant menende mede weg te geraken, wierd vast gehouden van een Monsiuer Labatisse, Capiteyn onder het regiment van den Grave de Sault. Dese evenwel, wyl eenige de kerk en andere huysen benedens Dams, met stroo in den brant wilden steken, heeft op het versoek van den Predikant soodanige ordre gestelt, met behulp van een onroomsch Capiteyn, korts daeraan binnen Vianen overleden, dat sulks niet geschiedde; staande dese met het rapier in de vuyst voor de kerk-deur: in voegen de kerk met de andere huysen beneden Dams behouden gebleven zijn.

Hierop wierd aanstonds de trommel geroert, de Fransche mars geslagen; en alsoo geraaktense

aan het marcheren. Het huys van den Chirurgijn of Heelmeester in Ameide, meester Michiel Ouman genoemd, wierd met vuurballen en slaan op de deur vermeestert. Zijn vrou had een silveren ooryser van haar hoofd afgetrokken, en elders in een hoek geworpen, soo dat het haar selver vergeten was, en hen de plaats niet konde aanwysen, wanneer de plonderaers ook dat van haar begeerden; waarop sy haar met brandende stroowissen en anderszins soodanig hebben gebrant en geblakert, dat sy het korts daaraan bestorven is. Ondertusschen lag de Chirurgijn op sijn bedde aan de podegra: en hy sijn siekte vergetende, geraakte van sijn bedde in den kelder; werpende een sakje met gelt, met een toutje aan een houtje vastgemaakt uyt het venster in het water, om het selve te beter, gelijk weynig na hun vertrek geschiedde, weder te konen vinden. De Franschen staken met hunne degens in de kelder, en deur het beddestroo, daar in het Soentje van den Barbier benefens een van Bamphields soldaten (om soo te seggen) gekroopen lagen; maar geraakten t' allen geluk niemant.

Een vrouwe naast de deur Annetje van der Kroes, in dit huys komende om sich te bergen, vand daar het grootste jammer, alsoose onder de voeten geworpen, te barsten getrapt, en korts daaraan gestorven is.

Het huys van Boudewijn van der Pijl, geraakte door de granaten in de brant; gevende de gepekte schuur een schrikkelijke vlam van sich.

De Predicant noch gevangen, siende een jong gebooren kint, dat hy weynig dagen tevooren gedoopt hadde, in een houte wiege dicht bij de brandende schuur leggen, daar van de ouders door de verbaestheyd gevluht waren, sonder het selve te konnen meenemen; en vreesende dat het selve levende sou komen te verbranden, versocht met schreyende oogen het selve kint te mogen wech nemen. Maar de Franschen, geen gevoelen van eenige saak hebbende, sloegen het selve in de wint; tot dat evenwel een van henlieden het kint wech nam, en met sich na Uytrecht genoomen heeft: daar het misschien alsnoch opgevoed word.

De huysen onder den Sluysendijk, wierden in het wederkeeren, d'een voor en d'ander na met brandende stroo, of met opgeblasene lonten in het bedde-stroo in brant gestoken. Men ging in de Schants over de brugge, die niet eens opgehaalt was geweest, om den vyant te keeren, voorby de plaats daar de lantaerne op de borstweering had gestaan, op dat de vyanden te beter mochten sien. Men vand daar verscheyde dooden, onder anderen het lichaam van dien braven Capiteyn Swansbel, die geen quartier begeert, maar sich tot der dood toe geweert had.

Capiteyn Labatisse, die de eerste over de palissaden in de Schants gekomen was, en een stuk van het achter eynde van sijn rechter hantschoen door een koegel wech geschooren was, krom met den gevangen Predicant (vermits de engte van het klinket) over beyde de ryen palissaden heen. Ondertusschen schooten Capiteyn Jacob Hoek uyt de Snaau (de Faam) genoemd, en Capiteyn N. Meesters uyt den Uytlegger, leggende op de Lek, omtrent den Steenoven, soo geweldig in en over het werk, dat men niet wist waar men sich bergen soude. Dus komense beneden Dijks. In de eerste rye palissaden bleef een Fransch soldaat boven aan het scherp eynde achter in den bant van sijn broeck hangen: daar hy soo lange hangen bleef, tot dat hy ten laatsten doot geschooten wierd. Die overdag (denkende niemant dat sijn bundel so versien was, en elk hem daarom latende hangen) van een boerejongen los gemaakt wierd, die vier goude pistoletten uyt sijn sak haalde.

Op Achthoven, omtrent de herberge van den Nobelen Baas, wierd hunnen hoochgeachten Castelfno door een jongen uyt de schants in sijn schouder geschooten: dat hem seer speet, soo hy seyde; waardoor hy, onder veel gefoeter, en gedurig roepen van Jesu Maria, en mon Dieu, op een boerewagen na Uytrecht gevoert, na enige dagen overleden, en met seer groote statie begraven is.

Ongeveer tezelfdertijd als Kinderdijk bood het gebied ten oosten van Ameide ons de tegenwoordig zo vertrouwde aanblik van een rivierlandschap met polders en molens. Met wel 16 molens in het jaar 1764, oogde de buurtschap Sluis en omgeving toen al, als wat wij tegenwoordig een oer-Hollands landschap zouden noemen.

Destijds stonden er in de uiterwaard bij Sluis vijf boezemmolens. In de bocht van de Lekdijk stond een korenmolen en in het aangrenzende deel van de polder Achthoven waren nog eens acht boezemmolens en twee poldermolens. Deze molens die bijna alle een lange geschiedenis kennen in de afwatering van de Vijfheerenlanden, zijn inmiddels zo goed als verdwenen. Van de 'Kinderdijkse' aanblik bij Ameide Sluis rest ons tegenwoordig alleen nog maar een schitterend rivierlandschap met slechts anderhalve molen. Althans tot 1 november jongstleden. Want toen verwoestte een uitslaande brand de 'Vlietmolen', de laatst overgebleven complete poldermolen in het achterland van het meest noordelijke deel van de Zederikboezem.

De eerste molens

De vroegste bronvermelding van windmolens in de Vijfheerenlanden voor het uitslaan van overtollig polderwater dateert uit 1439. Toen werd in het Land van Arkel beneden de Zouwe een complex van vijf reeds bestaande molens met drie stuks uitgebreid. Windbemaling was voor die tijd een opzienbarende technische vernieuwing. Vijftien jaar later, in 1456, worden deze molens opnieuw genoemd in verband met instructies voor de molenaars. Die oudste molens waren waarschijnlijk van het type van de open wipmolen, met een op de wind draaibare kop (zie afb).

Uit enkele laat 13de-eeuwse stukken blijkt, dat het overtollige water van deze streek, oorspronkelijk via een veel eerder, gedeeltelijk gegraven, stelsel van watergangen uiteindelijk via de Zederik op natuurlijke wijze afvloeiende. Toen was bij lage waterstanden lozing op de rivier nog mogelijk. Dat gebeurde aanvankelijk in het zuiden op de Linge, sinds 1284 via de uitwateringsluis in de Arkelse Dam. In het noorden loosde men later ook op de Lek, bij Kostverloren zoals het huidige Sluis toen werd genoemd. Sinds 1373 gebeurde dat via de Kostverlorensluis in de Lekdijk. In dat jaar werd door de landsheerlijke overheid in 's-Gravenhage toestemming verleend aan de *'landen ende luden'* in de Vijfheerenlanden om uitwateringssluizen te leggen in de hoofdwaterkering langs de Lek *'tusschen Kostverloren en der poerte vander Ameyde'*.

In 1377 ging ook het zuidelijk deel van het boezemgebied van de Zederik van deze uitwateringsroute gebruik maken. Het uitwateringspunt voor het boezemgebied werd daardoor, echter slechts tijdelijk tot 1416, verplaatst van de Arkelse Dam naar de Kostverlorensluis bij Ameide, en daarmee van de Linge naar de Lek.

De volgende meer uitvoerige berichten over bemaling van de Vijfheerenlanden met windmolens dateren uit de jaren 1460, '61 en '62. De jonge Karel de Stoute, de toenmalige heer van het Land van Arkel, gaf in 1460 opdracht om de kort tevoren door de heren van Vianen en Culemborg gebouwde poldermolens die 'uitsloegen' op het boezemwater Zederik, wegens overlast buiten werking te stellen. Deze molens waren gebouwd omdat de natuurlijke afwatering via de veel te smalle uitwateringslopen niet meer voldeed. Desondanks waren door de moderne technische ingreep onenigheden ontstaan *'spruijende van zeecker watermoelenen die die heeren van Brederode (het land van Vianen) ende Cuijlenborch (met Everdingen beneden de Diefdijk) mit huere medeplegers geset hadden op den Zieryck, tot groten hynder, beswaringe ende last van onsen lande ende ondersaten van Arckel'*. De landsheer komt met alternatieve plannen voor de afwatering van het noordelijk deel van de Vijfheerenlanden; maar deze worden door protesten van Hardinxveld en Arkel beneden de Zouwe in 1462 al weer herroepen. We mogen aannemen dat de mechanische bemaling op de Zederik met behulp van bovengenoemde molens in werking bleef.

Een bergboezem

Aan het einde van de zestiende eeuw kwamen enkele zeer natte jaren voor, braken op enkele plaatsen de zwakke dijken door en werden vanwege de oorlogshandelingen stukken land onderwater gezet. De rivierstanden waren hoog en bleven dat, vaak tot in mei-juni, zodat er niet geloosd kon worden. Bovendien bleef het maaiveld gestaag dalen, waardoor de beschikbare tijd voor een natuurlijke sluisgang bij Ameide steeds korter werd. Het kwam voor dat het land pas tegen de zomer droog was, wat voor de boeren funest was. Om aan het waterbezwaar een eind te maken, werd gezocht naar een oplossing om bij hoog buitenwater toch bemaling van de polders mogelijk te maken. Door bemaling met nog meer windmolens, gecombineerd met het aanleggen van een zogenaamde hoge of bergboezem moest dit mogelijk zijn. Door een stuk land te omkaden, ontstond een hoog gelegen waterreservoir, waarin het overtollige water kon worden opgemalen en tijdelijk opgeslagen, om het bij lage rivierstanden weer te lozen.

Op 4 november 1566 kwamen de afgevaardigden uit de dijkcolleges van Vianen, Hagestein, Everdingen, Leerdam en Arkel bijeen. Geconstateerd werd dat *'dickwils die sluysen leggende ter Ameijde daer door onse gemeene Lande huer water losen in de voors. riuiere van der Lecke het meestendeel vant voorjaer gesloten staen in der vougen dat die binnen Lantsche vlieten ende watergangen genen offganck van water hebben en connen, soo dat mitsdien die lege Landen eenige Jaeren ende insonderheijt dit jegenwoordige jare van sesentsestich geheel genoegh onder water gelegen hebben, sonder dat men die nijet hoijen ofte weijden heeft cunnen gebruijcken tot inestimabile schade van de voors. Landen'*.

Toen werd het bijzondere besluit genomen om bij de sluizen van Ameide, buitendijks bij Kostverloren, nota bene in de hoger gelegen uiterwaard een bergboezem met zes voormolens in te richten. De grond hiervoor werd gekocht van de heer Hendrik van Brederode voor 200 Carolus guldens per morgen. Vervolgens werden daar in 1569 zes molens op de boezemkaden gebouwd.

Deze molens aan de hoge buitendijkse boezem hebben zo'n honderd jaar dienst gedaan. Alleen is de molen die het dichtst aan de Lek stond, op 21 februari 1635 door hoge ijsgang verloren gegaan. De vijf overige molens deden dienst tot het rampjaar 1672. Dat najaar stuitten de vanuit het oosten over de Lekdijk oprukkende Franse troepen bij Sluis op een kort tevoren, in opdracht van stadhouder Willem III, dwars over de Lekdijk aangelegde schans. Dit was een aarden versterking zonder gracht met twee rijen palissaden, gelegen vlak achter de sluizen. Op 26 november werd deze post door de Fransen veroverd. Bij de gevechten hebben de Fransen de molens in brand gestoken. Eén van de molens brandde tot de grond toe af, terwijl de vier andere zwaar werden beschadigd. Pas zeven jaar later werd besloten de restanten van de molens te slopen en op te ruimen. Herbouw vond men niet nodig omdat zich gedurende die jaren lagere waterstanden voordeden. Wel werd bepaald de molens te herbouwen zodra dat nodig zou blijken te zijn. Maar geldgebrek zal de werkelijke reden geweest zijn. De bewoners van de streek hadden in de oorlog zeer geleden door de plunderingen en de militaire inundaties.

Wordt vervolgd . . .

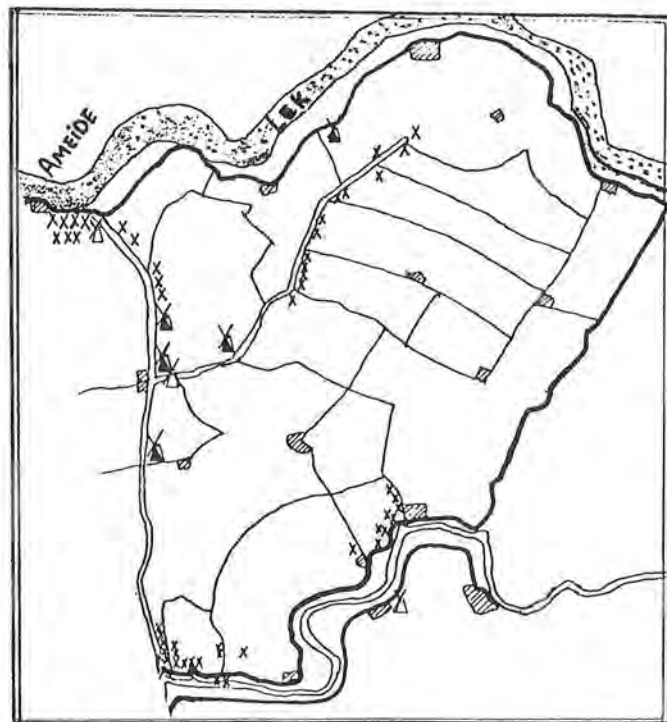
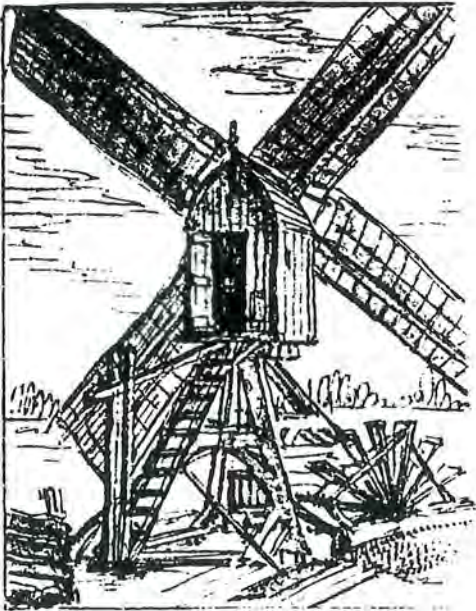
Geraadpleegde literatuur:

- Jong, R. de, Inter Leccam et Lingniam. Een historisch-geografisch onderzoek naar middeleeuwse uitwateringsstructuren in de Vijfheerenlanden, doctoraalscriptie, Zoetermeer 1989.
- Jong, R. de, 'De uitwatering in de Vijfheerenlanden voor 1460', in: in het land van brederode, 18de jrg. nr. 3-4, 1993, pp 34-45.
- Teixeira de Mattos, LF., De Waterkeeringen, Waterschappen en Polders van Zuid-Holland, deel IV 1, 's-Gravenhage 1931.
- Visser, H.A., Land van polders en molens, De Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, Ameide 1985 (2).

- Visser, H.A., 'De Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en het water', in: De molens van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Van maalwerktuigen tot cultuurmonumenten, Janik, B.E. en Van Rees, H.J. (red.), Hardinxveld-Giessendam 1993, pp 24-34.
- Wit, Joh. de, 'De Zederikboezem', in: Onze streekhistorie, Bijdragen over de historie van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, deel 4, (1975?), pp 54-62.

BIJSCRIFTEN AFBEELDINGEN:

- Tekening 'Gezicht op Ameide en Sluis', 22 augustus 1750. Vanuit de scherpe bocht in de Lekdijk hebben we goed zicht op de vijf buitendijkse boezemmolens. Rechts op de voorgrond ligt de uitwateringssluuis van de Zederik.
- Het waterbeheer van de Vijfheerenlanden omstreeks 1750, waterlopen en molens.
- Een tekening van Claes Jansz. Visscher (1587 - 1652), een wipmolen met waterscheprad, collectie Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam.

VERKIEZINGEN

Het vervolg van de lijst met brandspullen bewaren we voor een volgend nummer. Met het oog op de huidige actualiteit van de verkiezingen plaatsen we twee lijsten van anderhalve eeuw terug. Resp. eentje met de namen van de 'Stemgerechtigden' en een kortere van wie tot 'Kiezers' benoemd konden worden.

In 1848 was de Grondwet aangenomen, maar van echte democratie is nog weinig sprake. Officiële politieke partijen had je toen nog niet, slechts de hoogst aangeslagenen in de belasting waren verkiesbaar en een iets groter deel mocht stemmen. En de vrouwen hadden uiteraard slechts het recht van de aanrecht.

Ga eens naast de namen, nog (on)bekend, na de huisnummers en de beroepen als Uizersmit. Men telde kennelijk vanaf d'n Dam.

7 Maart

Lijst der ingezetenen van de Gemeente Amstede welke de Perzische belasting betaling om tot Kiezers te worden benoemd.

Huisnummer	Namen & Voornamen	Huisnummer in de Lijst	Beroep	Woningplaats	Aanmerkingen
1	Andel Jan van den	91	Apofiser		
2	Kleijn Zacharias de	96	Burgemeester		
3	Blouws Pieter	04	Aannemer		
4	Sonssel. Arie Slijdorp van	22	Aannemer		
5	Joel Hendrik van der	06	Stroothummer		
6	Verhagen Cornelis	98	Landbouwer		
7	Verhey Ananusz Jaac.	31	Idem		

Aldus opgemaakt door ons Burgemeester en
Apofiser van Amstede den 7 Maart 1819

P. de Loos

Saldoonantie van dezelfde

L. de Kleynsmit

4. Maart

Lijst der quenen die de vereischte Belasting betalen,
tot Stemrecht in de Gemeente Amstede.

N ^o	Namen en Voornamen	Aanmerkingen	Beroop	Woonplaats
1	Andel Cornelis van den	92	Roepman	
2	Andel Jan van den	91	Boijer	
3	Brouwer Arie	10	Bouwer	
4	Dierront Adolf Johan	83	Predikant	
5	Liepenhorst Frederik	1613	Timmerman	
6	Song Cornelis Daniel de	94	Aannemer	
7	Songkind Gysbert	117	Bouwer	
8	Kleijn Zacharias de	96	Burgemeester	
9	Kloos Floris	102	Kastelin	
10	Kloos Pieter	84	Aannemer	
11	Kriellaart Jacobus	77	Kastelin	
12	Lommel Albert Omerkerkesen	6	Roepman	
13	Lommel Arie Heikorp van	22	Bouwer	
14	Lommel Looz Pieters van	24	Idem	
15	Muilsryk Andries	108	Roepman	
16	Perk Pieter Johannis	88	Gutter	
	van Lijne Meester de Wijk A Perk			
17	Poel Hendrik van den	86	Styfkameerd	
18	Poel St. Johannes Dirk van der	60	Burgemeester	
19	Sientissen Aart Hendrik van	93	Dijkopzichter	
20	Verdoorn Lambert Jan de Boer	7	Aannemer	
21	Verhagen Cornelis	95	Bouwer	
22	Verhag Adrianus van Spaac	31	Bouwer	
23	Vermaat Cornelis	29	Idem	
24	Vermeulen Peter	4	Opzetter	

Aldus opgemaakt bij Burgemeester en Schepenen
van Amstede op heden den 4. Maart 1849

P. J. Loois

Secretaris van dezelve

L. de B. van der

Aldus gevestigd bij ons Burgemeester en Schepenen

Boekbespreking

DE STRIJD OM HET BESTAAN, (1992) van P. Verhagen, uitgave 'Stichting Publicaties Historische Vereniging BINNENWAARD', Postbus 27, 2973 ZG, Molenaarsgraaf, 1992, ISBN 90-72134-04-4, gebonden, prijs f 50,--

De ondertitel luidt: *Het eenvoudige leven op het platteland in de eerste helft van de 20-e eeuw.*

Van de secretaris van de hist.ver. BINNENWAARD kreeg ik dit boek, een juweel van opzet en uitvoering, een 'aanrader' voor een ieder die belangstelling heeft voor 'het leven en werken' van het geslacht vóór ons. Want daar gaat het over: "de strijd om het bestaan" in letterlijke zin, "het zorgen voor onderdak en voedsel". Vooral over dat "onderdak" werd veel geschreven, gefotografeerd en getekend. De schetsen getuigen van technisch talent en/of opleiding. Ook de foto's zijn indrukwekkend. Op de omslag staat een boerenbedoening, gezien vanaf een sloot bij het achtererf. Het heeft gesneeuwd en er ligt ijs in de sloot. Een konijnenhok staat hoog op palen. Er ligt veel brandhout en tegen een wilg staan bonenstaken. Er ligt een gave mesthoop, ietwat sneeuw erop, je kunt hem haast ruiken. De kou komt op je af. En zo staan er meer foto's verspreid over de 193 bladzijden. De ontwikkeling van hut tot hofstee van een kleine boer wordt via de bouwtekeningen op de voet gevolgd. Het verveelt nergens, in enkele dagen ben je er doorheen. Bovendien heeft de schrijver gezorgd voor variatie. In het eerste deel wordt uiteengezet hoe de eenvoudige plattelandsbevolking werkte en woonde in het land tussen en om de grote rivieren. Hij geeft een overzicht van de soms heel simpele middelen, waarmee men zichzelf en het vee tegen de grillen van het klimaat beschermde. Veel aandacht werd besteed aan de primitieve behuizingen van de plattelandsbevolking, aan de éénkamerwoningen en aan de huis- en bedrijfsvormen. In het tweede deel komen ze zelf aan het woord, de arbeiders, de schippers, de daggelders, de grondwerkers, de kleine boeren en vele anderen.

Wil men een woord van critiek dan mogelijk dit: "zo erg kan het niet geweest zijn, de mensen hebben ook toen aan meer dingen gedacht dan alleen aan eten en onderdak".

Burgemeester Abbing zegt in zijn voorwoord: "In dit boek heeft Verhagen nauwgezet weergegeven hoe onze voorouders leefden, woonden en werkten. Zijn verhalen zijn objectief zonder commentaar op de toen vaak schrille tegenstellingen tussen rijk en arm, alleen een weergave van hoe het werkelijk was en de conclusies overlatend aan de lezer".

In een eerdere commentaar op dit boek merkte ik op: "VERHAGEN voorziet de romans van HERMAN DE MAN van illustraties". En zo is het.

Haarlem, 7 oktober 1997.

Peet van Toor

'T WORDT WEL FEEST, MAAR EERST... WIE HELPT ONS VERDER?

U hebt 't al op uw vingers nageteld: dit keer is Ameide weer aande beurt. De traditionele lichtweek wordt gehouden van 28 augustus tot en met 5 september 1998. Deze krijgt ditmaal een apart tintje. Het is namelijk vijftig jaar geleden dat Ameide voor het eerst lichtstad was.

Wij stellen ons zo voor dat u reeds op voorhand geniet van de Prinsengracht, de Dam en al die andere straten, heggen, steggen en tuinen, die dan kleurig en fleurig opgedoft zijn.

Wat misschien nog nieuw voor u is, is dat er ook een expositie wordt ingericht ter ere van het feit dat het een eeuw geleden is dat het eerste muziekkorps, de 'UNIE', en een jaar later 'CRESCENDO' werd opgericht. Verder dat de BOERENLEENBANK, later Rabo-bank genaamd, landelijk haar eeuwfeest viert en dat deze plaatselijk haar tachtigste verjaardag viert.

Tel hierbij op dat de Oranjevereniging 'BEATRIX' haar tiende lichtweek houdt en u begrijpt dat de slotsom luidt - echt Termeis - dat deze feiten niet onopgemerkt voorbij mogen gaan.

Het is dan ook de bedoeling dat er behalve die stede-pronk-en-praal en een optocht ook een tentoonstelling komt gedurende de feestweek plus dat de maak van een gelegenheidsgeschrift op de rol staat. Iets van blijvender waarde is immers nooit weg. U snapt al waar we op doelen: Ja, wie weet is er iets weg waaraan u ons kunt helpen: spulletjes, paperassen, fotomateriaal, knipsels, anekdotes, etc. aangaande de Boerenleenbank, de muziek(verenigingen of de tien lichtweken?

Dusdoende kunnen wij de tentoonstelling, respectievelijk de feestuitgave tot iets van ons allen maken en gezamenlijk tot wat moois komen!

Raadpleeg alstublieft eens uw geheugen en snuffel in de oude schoendozen, wie weet wat u tegenkomt. Wij staan ervoor in dat er met het aangeboden zorgvuldig wordt omgegaan en dat u het geleende goed ongeschonden terugkrijgt.

Met wij is de Historische Vereniging bedoeld, die in samenwerking met de 'jubilarissen' de coördinatie verzorgt.

U kunt uw spulletjes afgeven op de Rabobank, bij dhr. C. van der Grijn, Den Hoef 16 of bij dhr. A.H. de Kruyk, Doelakkerweg 64 of bij het secretariaat van de Historische Vereniging: Hazelaarlan 21.

Richtlijnen om een brief te schrijven

Nu moet u niet denken 'maar ik schrijf zo lelijk' of 'ik maak misschien wel spelfouten'. Want daar gaat het niet om. Hanenpoten en spelfouten mogen. U hoeft als u weinig tijd hebt ook geen ellenlange brieven te schrijven. U kiest zélf wat de toekomst volgens u moet weten. En als er dingen zijn die u voor geen goud aan de buitenwereld wilt laten weten, dan schrijft u ze anoniem.

Maak uw omgeving enthousiast

Ik hoop dat u zich allemaal nu al voorneemt om op 15 mei 1998 een brief te schrijven, maar dat u ook uw omgeving warm maakt voor dit project. Want zonder uw hulp komt het archief 'Brieven aan de Toekomst' er niet en blijft de toekomst zitten met heel veel vragen.

U kunt bijvoorbeeld in uw vereniging of familie, op school, in de straat of op uw werk proberen iedereen te motiveren om mee te doen. Is het niet leuk om met zijn allen te zorgen dat de toekomst door uw brieven een historische reconstructie kan maken van het dagelijks leven in uw straat. Dat de toekomst alle 'ins' en 'outs' weet van uw beroep en werk. En als een hele familie of vereniging meedoet is daar later een prachtige familie- of verenigings-geschiedenis van te schrijven.

U kunt ook meedoen door u op te geven als hulp bij het verspreiden van affiches, lesmateriaal en dergelijke. Want iedereen moet op 15 mei 1998 weten dat hij of zij de mogelijkheid heeft om nu een eigen bijdrage te leveren aan de vaderlandse geschiedenis!

Ineke Strouken
voorzitter van de Stichting
Brieven aan de Toekomst

Zou de toekomst nog weten wat we hier mee bedoeld hebben

Degene die een brief wil schrijven op 15 mei 1998 kan dit op heel veel verschillende manieren doen: bijvoorbeeld handgeschreven of getypt. Maar ook digitale (e-mail), ingesproken of braille-teksten zijn zeer welkom. Mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal kunnen hun brief schrijven in de taal waarin zij zich het beste kunnen uiten. Belangrijk is dát er geschreven wordt. En iedereen is vrij om dat te doen op een wijze die het best bij hem of haar past.

Het leukste is om de brieven met de eigen naam te ondertekenen. Misschien kunt u in uw brief uzelf en uw leven omschrijven en een pasfoto meesturen. Dan heeft de toekomst ook een echt beeld van u. Wilt u de toekomst iets vertellen wat absoluut geheim moet blijven, stuur dan de brief anoniem.

Boven elke brief moet altijd wél vermeld worden:

- man of vrouw
- geboortedatum
- geboorteplaats
- burgerlijke staat
- woonplaats
- beroep

U mag lange en korte brieven schrijven. U mag van minuut tot minuut bijhouden wat u doet en voelt; u mag ook één belangrijk moment uit de dag kiezen en daar over schrijven. U kiest zelf wat u aan de toekomst wilt laten weten.

Hoe ziet hun leven er in Nederland uit

De brieven kunnen tot twee weken ná 15 mei 1998 worden opgestuurd naar:

Brieven aan de Toekomst
Postbus 15 5 98
3503 AZ Utrecht

Vermeld wel altijd linksboven op de enveloppe de postcode. Dit is belangrijk om de brieven goed op te kunnen bergen.

vervolg van voorzijde Hoe kunt u helpen

Leskrant en CD zijn te bestellen door f 7,50 aan postzegels op te sturen naar 'Brieven aan de Toekomst', Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht. U krijgt het materiaal dan in de tweede week van april opgestuurd.

Speciale postzegel

Er komt een hele speciale postzegel van 80 cent uit over 'Brieven aan de Toekomst'.

Deze postzegel is vanaf 8 mei te koop op het postkantoor en is te gebruiken als postzegel op brieven gestuurd naar plaatsen binnen Nederland.

Affiches

Om de aandacht te vestigen op 15 mei 1998 zal vier weken van tevoren een affiche uitkomen met de oproep om een brief te schrijven en het adres waar de brieven naar toe gestuurd kunnen worden.

Om aan te geven dat ú een brief aan de toekomst schrijft op 15 mei 1998 kunt u een raamflyer ophalen bij de tegen die tijd bekende lokale distributiepunten.

Eigen ideeën

Heeft 'Brieven aan de Toekomst' u geïnspireerd en hebt u zelf ideeën om een leuke activiteit te organiseren, neem dan contact op met het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht, tel. 030-2319997, fax 030-2334047.

Het bekende televisieprogramma 'Van geweest tot geweest' is van plan over vindingrijke initiatieven een productie te maken.

Uw hulp

Voelt u zich betrokken bij 'Brieven aan de Toekomst' en wilt u zich daadwerkelijk inzetten om van 15 mei 1998 de best gedocumenteerde dag in de geschiedenis te maken, vul dan de bon in en stuur deze naar 'Brieven aan de Toekomst' Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht.

